

วิถีชีวิตกับธรรมชาติ
และแนวทางมุ่งถึง

.....ระพี สาคริก

ไม่ว่าบุคคลใดจะถือกำเนิดมาจากมุมไหนของโลกและสังคม กับมีสภาพความเป็นมาอย่างไร และมีอาชีพการงานอะไรก็ตาม จุดร่วมกันในรากฐานซึ่งถือเป็นธรรมชาติของแต่ละคน และมีผลอันวิเศษให้แก่สังคมจำเป็นต้องมีปรากฏให้รู้ได้เห็นได้อย่างต่อเนื่อง มิฉะนั้นแล้วบรรยากาศความสงบซึ่งทุกคนมุ่งหวังย่อมบังเกิดขึ้นไม่ได้ เนื่องจากมีกระแสจากอีกทิศทางหนึ่ง ซึ่งขัดกันกับหลักความจริงที่ว่า มนุษย์ทุกรูปทุกนามจำเป็นต้องอยู่ร่วมกัน และแต่ละคนย่อมปรารถนาความสุขความสงบร่วมเย็นด้วยกันทั้งนั้น โดยเหตุนี้ จุดร่วมกันดังกล่าวจะบังเกิดได้ก็ต่อเมื่อทุกส่วนและทุกสภาวะชีวิตที่อยู่ร่วมกัน คำเป็นชีวิตร่วมกัน ปรากฏเด่นชัดว่า ต่างก็มีธรรมชาติอยู่ในพื้นฐาน เป็นคนส่วนใหญ่

ชีวิตที่ควรได้รับการยอมรับว่าประสบความสำเร็จนั้น หาใช่เพียงหมายถึงการเป็นเจ้าของทรัพย์สิน หรือมีสมบัติในด้านวัตถุสะสมเอาไว้มากมายมหาศาล และก็มีใช้ชีวิตซึ่งเพียงอยู่บนฐานตำแหน่งอำนาจที่ใหญ่โต กับเพียงการได้รับยกย่องสรรเสริญอย่างเลอเลิศ หากกลับเห็นว่า เงื่อนไขในรูปแบบต่าง ๆ ดังกล่าว อาจส่งผลกำหนดวิถีทางให้มุ่งไปสู่ภาวะตรงข้าม

ทั้งนี้เนื่องจากมนุษย์ปุถุชนจำนวนมาก เมื่อมีโอกาสสัมผัสกระแสเหล่านี้เพิ่มขึ้น บนสภาวะที่ขาดความมั่นคงในรากฐานจิตใจอย่างแท้จริง ย่อมหลุดจากรากฐานจริงของตนไปหลงยึดมั่นถือมั่น ทำให้เกิดการเห็นผิดเป็นชอบ ในเรื่องต่าง ๆ ซึ่งผ่านเข้ามาให้สัมผัสในอนาคตได้ง่าย กับอย่างน้อยความสับสนที่เกิดขึ้นภายในดังกล่าว ย่อมทำให้ตนเองว่าวุ่น หวาดระแวงเพื่อนมนุษย์ ทำให้เกิดทุกข์เป็นเงื่อนไขกำหนดวิถีตัวเองให้เดินหลงทาง อาจรุนแรงยิ่งขึ้นเรื่อย ๆ จนถึงขั้นนำชีวิตไปสู่ ภาวะแตกสลายในที่สุดได้

ชีวิตซึ่งควรได้ชื่อว่าประสบความสำเร็จ น่าจะสะท้อนวิถีทางที่แสดงว่า มีการผ่านพ้นบทเรียนจากประสบการณ์จริงมาแล้ว จนถึงขั้นซึ่งสามารถตระหนักเองว่า ประสบการณ์ชีวิตคือพื้นฐานการศึกษาโดยเนื้อแท้ และทั้งยังวิเคราะห์บทเรียนเท่าที่ผ่านพ้นมา จนกระทั่งหยั่งรู้และเข้าใจธรรมะได้ลึกซึ้งยิ่งขึ้นอย่างมีเหตุมีผล โดยที่ผลสะท้อนจากพฤติกรรมนำไปปฏิบัติในอดีต เป็นส่วนสำคัญทำให้พื้นฐานจิตใจเปิดกว้างและมีอิสระเป็นธรรมชาติยิ่งขึ้น หรืออีกนัยหนึ่ง อาจกล่าวได้ว่า มีหลักธรรมที่แท้จริงเป็นพื้นฐานรองรับวิถีการดำเนินชีวิต เค่นชัดยิ่งขึ้นเรื่อย ๆ

การศึกษาซึ่งมีพื้นฐานส่งเสริมให้รู้ได้ เข้าได้ถึงความจริง จึงหาใช่เพียงอยู่ในกรอบของการท่องหนังสือซึ่งมีคนเดียวกันเองเป็นผู้เขียนขึ้น หาใช่เพียงฟังการบรรยายจากปากครูอาจารย์ หรือแม้ในคำธรรมะก็หาใช่เพียงท่องบทเรียนจากหนังสือหรือฟังเทศจากปากพระสงฆ์ ซึ่งจริง ๆ แล้ว สิ่งดังกล่าวถึงก็เป็นเพียงคำอุปมาอุปไมยอันถือเป็นผลพวงจากกระแสประเพณี ซึ่งหากปฏิบัติตัวไปตามกระแสอย่างขาดการหยั่งรู้ได้ถึงแก่นอันเป็นที่มา ย่อมเสี่ยงต่อการนำวิถีชีวิตตนเองไปมอบโอกาสให้แก่อิทธิพลจากสิ่งภายนอก เข้ามาครอบงำ เป็นมลพิษแอบแฝงอยู่ในรากฐาน ดังตัวอย่างภาพซึ่งสะท้อนออกมาปรากฏให้เห็นกันได้ทั่วไป เช่น การเข้าวัดเพื่อขอโชคขอลาภ และขอพรเพื่อหวังลาภยศ ตลอดจนอามิสลักษณะต่าง ๆ ซึ่งกระแสในัจจุบัน ถึงขั้นที่สะท้อนออกมาปรากฏสูงขึ้นเรื่อย ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ไม่มีการจำกัดด้วยระดับการศึกษาของคน

อนึ่ง การมุ่งศึกษาธรรมะ ก็หาใช่เพียงเน้นนำตัวเข้าไปอยู่ในสภาพอุปสมบท เพื่อให้มีผ้าเหลืองครองกาย หากขาดความพร้อมที่รากฐานจริง เนื่องจากสิ่งดังกล่าวแล้วเป็นเพียงสภาพแวดล้อมซึ่งได้รับการกำหนดขึ้นไว้ไว้ให้เป็นเครื่องมือล่อลึง กับหวังให้มีผลกระทบบางอย่างขึ้นแก่บุคคลซึ่งภายในรากฐานจิตใจ ยังคงต้องยึดถือหลักจากภายนอกเป็นที่พึ่งเสริมอยู่บ้าง

หากจิตใจไม่ได้เข้าถึงธรรมชาติของชีวิตตนเองและสิ่งแวดล้อมซึ่งถือกระแสความจริง ทั้งในด้านแต่ละ

สิ่งและในด้านสังคม แนวโน้มของวิถีชีวิตที่ควรมุ่งไปสู่ภาวะว่างเปล่ายิ่งขึ้นในรากฐานตนเอง อันถือเป็นเป้าหมายจริง ย่อมถูกเหตุและผลบนฐานธรรมชาติ กำหนดให้เป็นไปในทิศทางตรงข้าม

รูปวัตถุซึ่งกำหนดขึ้นโดยคน โดยที่มีเจตนาใช้เป็นสื่อให้รำลึกถึงธรรมะ จึงมิได้มีความหมายอันใดสำหรับบุคคลผู้มีวิถีชีวิตที่หันหลังให้กับความจริง นอกจากยิ่งล่อให้จิตใจบังเกิดภาวะยึดติดจริงจิ่งยิ่งขึ้น ทำให้เกิดการยึดมั่นถือมั่นอยู่กับด้านรูปวัตถุของสิ่งต่าง ๆ ซึ่งผ่านเข้ามาให้สัมผัส ลงรากลึกซึ้งและยากแก่การปลดปล่อยยิ่งขึ้นไปเรื่อย ๆ

พื้นฐานธรรมะที่แท้จริงเป็นสิ่งสะอาควิสูทธิ มีอยู่ในจิตใจแต่ละคนอย่างสมบูรณ์ครบถ้วนเป็นธรรมชาติอยู่ในตนเองแล้ว ไม่ว่าผู้นั้นจะเป็นใครและมีสภาพชีวิตอย่างไร เจื่อนไขการมุ่งศึกษาธรรมะจึงอยู่ที่ว่า แต่ละคน บนฐานชีวิตจริง จะสามารถทวนทิศทางกลับมาค้นหาเพื่อรู้ได้จริงจิ่ง หรือว่ายังถูกกระแสนิทธิพลจากสิ่งภายนอกครอบงำ กำหนดนิสัยให้มุ่งมองออกจากตัวเอง ไปค้นหาที่บุคคลอื่นสิ่งอื่น

ซึ่งหากหากยังคงเป็นไปตามวิถีทางดังกล่าว ก็คงยังไม่มีโอกาสได้รู้ได้เข้าถึงธรรมะที่แท้จริง แต่กลับยิ่งเพิ่มพูนความหลงใหล โดยที่คิดและเชื่อไปว่า สิ่งซึ่งปรากฏอยู่นอกตัวนั้น คือแหล่งซึ่งจะค้นหาธรรมะได้อย่างจริงจิ่ง ซึ่งจริง ๆ แล้วก็เพียงสิ่งสมมติทั้งสิ้น ท่านจึงกล่าวไว้ด้วยความหมายที่ลึกซึ้งว่า ธรรมะจริงเป็นสิ่งค้นหาได้ห้ตัวเอง และรู้ได้ด้วยตนเองโดยแท้ และขอเสริมไว้เพื่อให้กระจ่างชัดยิ่งขึ้นว่า บุคคลใดหากการรู้ตนเองย่อมมองไม่เห็นจึงหาไม่พบ กับสิ่งซึ่งคนผู้ถือลักษณะดังกล่าวพบ และเชื่อว่าเป็นธรรมะจริง ๆ แล้วก็คือของปลอมโดยธรรมชาติในตัวของมันเอง

บุคคลใดเข้าถึงธรรมะจริง ย่อมมีนิสัยรักธรรมชาติ กับในมุมกลับก็ดังกล่าวได้ว่า บุคคลใดผู้มีนิสัยรัก - ธรรมชาติด้วยใจจริง ย่อมมีวิถีทางที่มุ่งรู้ธรรมะด้วยเช่นกัน และ จะปรากฏชัดเจกว่า ไม่เพียงการรักธรรมชาติซึ่งเป็นต้นไม้ สัตว์ ผืนฟ้าอากาศ ทิวพรรณซึ่งหลากหลายด้วยรูปลักษณะและการเปลี่ยนแปลง หากสิ่งซึ่งควรถือเป็นพื้นฐานสำคัญและน่าจะเป็นแก่นที่สุดก็คือ มีความรักความเข้าใจถึงธรรมชาติของคนที่ปรากฏหลากหลายทั้งในด้านรูปวัตถุและความคิด ซึ่งต่างก็เป็นเพื่อนมนุษย์ โดยไม่ละเลยที่จะทำหน้าที่รักษาธรรมะในสังคม ซึ่งตนเองคือส่วนหนึ่งที่ถือรากฐานอย่างดีที่สุด ณจุดนี้

เมื่อนำมาประกอบกันเข้ากับประสบการณ์ชีวิตซึ่งลุ่มลึกยิ่งขึ้น ย่อมมีวิธีการที่แยบยลด้วยศิลป์ในการปฏิบัติ โดยที่ทุกประ เค้นความซึ่งนำแสดงออก ไม่ก่อผลเสียหาย ทำลายโอกาสที่ดั่งามของบุคคลอื่น หากในมุมกลับ มีผลทำให้ผู้นั้นปรับเปลี่ยนพฤติกรรมซึ่งมุ่งทิศทางสู่การทำลายมาสู่ภาวะสร้างสรรค์ได้ด้วยตนเอง ส่วนใครจะรู้จะเข้าถึงได้ลึกซึ้งมากน้อยเพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับ จิตใจซึ่งมีระดับความลุ่มลึกมากน้อยแตกต่างกันไปของแต่ละคน และบุคคลผู้ซึ่งเข้าถึงได้ลึกซึ้งกว่า ย่อมตระหนักได้เสมอว่า ผู้ซึ่งยังเข้าไม่ถึงระดับที่ตนเองมีอยู่ วันหนึ่งข้างหน้าย่อมเข้าถึงได้ หรืออาจเข้าถึงได้ลึกซึ้งกว่าตนก็ได้ พื้นฐานความรู้ลึกที่กล่าวไว้นี้ เป็นสิ่งสะท้อนให้เห็นได้ถึงคุณสมบัติความเป็นมนุษย์ได้อย่างชัดเจนคือ มีความเข้าใจและยอมรับเพื่อนมนุษย์ได้ทุกรูปลักษณะและสภาวะ จึงไม่มีการเคลือบแฝงไว้ด้วยความรู้สึกถูกเหยียดหยามผู้ซึ่งยังน้อยกว่า กับไม่ยึดเกาะ สอพลอคนซึ่งเหนือกว่าบุคคลลักษณะนี้ ย่อมเผยให้เห็นได้ถึงธาตุแท้ว่า เป็นผลอยู่กับเหตุและผลอย่างแท้จริง

อนึ่ง การหมิ่นหมกกล่าวไว้ว่า บุคคลผู้ซึ่ง ตามความรู้สึกของใครสักคนหนึ่งอาจเห็นว่า ยังเข้าไม่ถึงนั้น วันหนึ่งอาจเข้าถึงได้ หรืออาจเข้าได้ลึกซึ้งยิ่งกว่าผู้ซึ่งเคยคิดว่าเขาเข้าไม่ถึงก็ได้ เนื่องจากการรู้และเข้าถึงได้มากน้อยต่างกัน สืบเนื่องมาจากเจื่อนไขซึ่งปรากฏอยู่ในรากฐานที่มาของชีวิตประการหนึ่ง กับเกิดจากอิทธิพลสภาพแวดล้อมระหว่างการดำเนินชีวิตของแต่ละคนซึ่งแตกต่างกันไป หากนำเอาสมมติฐานที่ได้ระบุไว้ว่า พื้นฐานธรรมะเป็นสิ่งสะอาควิสูทธิ และมีอยู่แล้วในจิตใจแต่ละคนอย่างสมบูรณ์ครบถ้วนเป็นธรรมชาติ เราคง

สามารถเข้าถึงปรัชญาอีกบทหนึ่งได้ว่า ความรู้อาจเรียนกันหมด กับ คนเราที่เกิดมา จะถูกกันไม่ได้ และสามารถนำสู่การรู้การเข้าถึงความหมายของการรู้จักตนเอง และ การพึ่งพาตนเอง ได้อย่างถึงรากฐานจริง

อย่างไรก็ตาม เมื่อกล่าวถึงการรู้จักตนเอง ก็ใช้จะหมายความว่า ใครอยากรู้จักก็ได้ เพราะความอยาก จะยิ่งทำให้ห่างจากการรู้ที่เข้าถึงความจริงออกไปมากขึ้น เนื่องจาก ความอยากเป็นสิ่งกำหนดทิศทางที่ควรจะเป็น ต้องมุ่งไปสู่ทิศทางตรงกันข้ามกับสิ่งซึ่งเป็นเป้าหมายจริง บุคคลใดฝึกจิตใจตนเองให้สะอาดได้มากเพียงใด ตัวเองย่อมมีธรรมชาติภายใน ที่รู้ได้เข้าถึงได้ลึกซึ้งมากขึ้นเพียงนั้น แม้การรู้สึกว่าคุณเองเป็นผู้รู้แล้วเข้าใจแล้ว ก็เป็นสิ่งสะท้อนภาพภาวะยึดติด ปิดกั้นตัวเองอีกลักษณะหนึ่ง หากรู้และเข้าถึงธรรมะจริง ย่อมปลอดจากการคิดว่าคุณเองเป็นผู้รู้ แต่กลับสามารถรับการวิพากษ์จากบุคคลอื่นได้บนรากฐานจิตใจที่เปิดกว้างและอิสระ

ชีวิตบุคคลใดแลเห็นแสงสว่างแห่งธรรมะจริง ย่อมเข้าใจได้ว่าเป็นชีวิตที่ได้เรียนรู้จากการปฏิบัติจริง มาจนกระทั่ง คนเองสามารถมองเห็นภาพจริงของทุกชีวิตและทุกสิ่งทุกอย่างได้อย่างเด่นชัด จึงกล่าวได้อย่างมั่นใจว่า ปัญหาต่าง ๆ ที่ผ่านเข้ามาให้ชีวิตได้มีโอกาสสัมผัสนั้น เป็นครูที่ให้ทั้งบทเรียนและบททดสอบการรู้การเข้าใจถึงได้ กับขีดขั้นความสามารถของระดับจิตใจอย่างสำคัญ

บุคคลผู้ไม่สู้ปัญหาต่าง ๆ ที่ปรากฏอยู่ในวิถีชีวิตประจำวันของคนเอง จริง ๆ แล้วก็คือผู้ที่ปฏิเสธวิถีทางสู่การฝึกปฏิบัติ เพื่อการเรียนรู้อันเป็นกระแสซึ่งยกระดับคุณภาพชีวิตตนเองโดยแท้ ผู้ไม่สู้ปัญหาไม่ได้ก็คือผู้ที่ยอมจำนนต่อภาวะปิดกั้นตนเองซึ่งเข้าไปครองและแปรอิทธิพลอยู่ในรากฐานเป็นธรรมชาติ และถือเป็นที่กำหนดขวางกั้นความเจริญด้วยธรรมะที่แท้จริงอย่างสำคัญที่สุด ดังที่ธรรมภาษิตได้กล่าวไว้ว่า ศัตรูที่สำคัญที่สุดอยู่ในตัวเอง

บุคคลผู้ไม่สู้ปัญหาต่าง ๆ ด้วยวิธีการที่ไม่ซื่อสัตย์ ซาดหลักเกณฑ์และขั้นตอนซึ่งควรมีเหตุมีผลอยู่บนฐานความจริงควรได้ชื่อว่าเป็นคนซลาดและเขลา ทำให้ตัวเองต้องตกออกไปอยู่ภายนอกวิถีทางซึ่งชีวิตควรจะเป็น เนื่องจากไม่กล้าที่จะรับความจริงซึ่งมีกฎธรรมชาติเป็นพื้นฐานกำหนด บุคคลเช่นนี้ เมื่อชีวิตดำเนินต่อไปภายหน้า ย่อมเดินไปบนหนทางซึ่งอยู่บนพื้นฐานปลอม ชีวิตย่อมตกอยู่ในสภาวะหลงกลวงตัวเองและสังคมด้วย ทำให้วิถีชีวิตต้องตกอยู่ในสภาพที่ไร้สาระและเป้าหมายที่แท้จริง ดังคำกล่าวบทหนึ่งซึ่งอิงกฎธรรมชาติ ที่ว่าทำดีย่อมได้ดี ทำชั่วย่อมได้ชั่ว

มีคำปรารภที่มักได้ยินกันเป็นครั้งคราวในช่วงหลัง ๆ ว่า ทำดีได้คืนที่ไหน-ทำชั่วได้คืนมไป ซึ่งมักนำมากล่าวในเมื่อบุคคลรู้สึกว่ามีผู้กระทำดีแล้วได้รับผลตอบแทนในแนวทางซึ่งคนไม่ปรารถนา เสมือนเป็นการเสียผลประโยชน์หรือเหยียบย่ำกันในเรื่อง

หากนำเอาความตอนหนึ่งซึ่งกล่าวไว้แล้วว่า ความอยากที่มีอยู่ในรากฐานเป็นสิ่งกำหนดทิศทางที่ควรจะเป็น ต้องมุ่งไปสู่ด้านตรงข้าม กับ ความอยากเป็นสิ่งทำให้มนุษย์มองข้ามปัจจัยสำคัญขั้นพื้นฐานไปอย่างหนึ่ง อย่างผิดไม่ได้คือ เวลาและโอกาส ซึ่งอยู่บนฐานของเหตุและผล โดยที่มีกระแสสัมพันธ์อยู่กับสิ่งทั้งหลายทั้งมวล ที่เงื่อนไขซึ่งเป็นปัญหานั้นจะหวนกลับมาชำระตัวเอง ไม่ว่าจะเร็วหรือช้า

ความอยากซึ่งเป็นเงื่อนไขที่แฝงอยู่ในรากฐานของแต่ละคน ไม่ว่าจะมากหรือน้อย ย่อมกำหนดให้บุคคลนั้น ๆ ต้องตกเข้าไปติดอยู่ในวังแห่งกรรมร่วมกันคนอื่นอย่างไม่รู้สึกรู้ตัว และเมื่อเกิดเป็นปัญหาเชื่อมโยงมาถึงตน ย่อมหลงโทษคนอื่น ซึ่งนิสัยเช่นนี้เป็นธรรมชาติที่พบได้ทั่วไปในสังคมซึ่งมีคนอยู่ร่วมกัน ยิ่งกระแสวัตถุมีแนวโน้มเข้ามาครอบงำลึกซึ้งมากขึ้น ภาวะดังกล่าวก็ยิ่งทวีความรุนแรงยิ่งขึ้นเรื่อย ๆ นั่นคือสิ่งบ่งบอกถึงความจริงว่า วิถีทางของสังคมซึ่งประสพกับสภาวะ กำลังเปลี่ยนแปลงไปสู่การปรับเปลี่ยนทิศทางตัวเอง ซึ่งแน่นอนที่สุดย่อมพบกับความเสียหายหนักยิ่งขึ้นเป็นช่วง ๆ หรืออาจกล่าวได้ว่า สังคมใดสะท้อนภาพความจริงให้เห็นว่า มีคนทะเลาะกันรุนแรงมากขึ้น สังคมนั้นย่อมกำลังมุ่งวิถีทางไปสู่ภาวะล่มสลายของรูปแบบและทิศทางเดิมภายในตัวเอง

บุคคลใดสะท้อนความรู้สึกออกมาโดยการกล่าวว่า หากได้คือมีที่ไหน หากชั่วได้คือมีถมไป ก็คือการสารภาพความจริงที่อยู่ในส่วนลึกของบุคคลผู้นั้นโดยปริยายว่า ไม่ได้มุ่งทำดีด้วยใจสะอาดจริง หากหวังสิ่งตอบแทนให้แก่ตัวเองอย่างใดอย่างหนึ่งแฝงอยู่ไม่มากนักน้อย วิถีชีวิตบุคคลลักษณะนี้ หากไม่อาจปรับเปลี่ยนกระแสเงื่อนไขในรากฐานตัวเองอันเนื่องมาจากผลกระทบได้ ย่อมขาดความมั่นคงในรากฐานต่อไปเรื่อย ๆ ชีวิตย่อมพบกับความวุ่นเร่ เปลี่ยนแปลงวิถีทางบ่อย ๆ เสมือนวถวนไปมาอยู่กับที่เดิมทำให้รู้สึกอ้างว้างมากขึ้น ในทางปฏิบัติคงไม่อาจมองเห็นวิถีทางที่แท้จริงว่าจะก้าวไปได้แค่ไหน

บุคคลใดมีนิสัย มองเพื่อนมนุษย์ในแง่ร้าย และเอาแต่มุ่งเน้นที่จะคิดและกล่าวถึงผู้อื่นในแง่ร้าย แม้กระทั่งชอบก่อพฤติกรรมทำร้ายผู้อื่น ไม่ว่าต่อหน้าหรือลับหลัง ย่อมเป็นผู้ซึ่งไม่เพียงตัวเองเท่านั้น ที่พลัดตกออกไปอยู่นอกวิถีทางที่แท้จริง หากยังอาจจุดประกายบุคคลอื่นให้ออกไปด้วย ถ้าผู้ถูกจุดขาดความมั่นคงเพียงพอ แต่ถ้าจิตใจมั่นคงอยู่บนฐานที่แท้จริงได้ นอกจากกระแสร้ายจะไม่มีโอกาสส่งผลเข้าถึงได้แล้ว ยังทวนกลับไปสู่ผู้คิดผู้กระทำเองด้วย ดังที่ท่านกล่าวไว้ว่า กรรมเป็นสิ่งส่งกระแสสนองกลับมายังตัวเอง ตามเหตุและผลซึ่งอยู่บนพื้นฐานของกรรมนั้น ๆ เอง

ในอีกประเด็นหนึ่ง บุคคลใดผู้มีรากฐานหยั่งรู้ได้ถึง-เข้าใจได้ถึงความจริง และยังคงมั่นคงอยู่กับตนเองได้ตลอดไป ย่อมมีโอกาสรู้และเข้าใจถึงได้ว่า ใครกระทำสิ่งร้าย ย่อมเปิดเผยความจริงซึ่งผู้นั้นเฝ้ามองไว้ในใจตัวเอง ออกมาให้บุคคลอื่นรู้ได้เห็นได้ไม่เร็วก็ช้า ดังนั้นก่อนการพูดร้ายหรือทำร้ายใครอื่น ไม่ว่าจะต่อหน้าหรือลับหลัง หากเป็นไปได้ควรคิดทบทวนเพื่อเสริมฐานสติตนเองให้เกิดความยังคิดได้ก่อนว่า เรากำลังจะทำร้ายอนาคตตัวเองในที่สุด

การคุมสติได้แต่ละครั้ง เป็นการฝึกฝนนิสัยตนเองให้เกิดวิถีทางที่สามารถคุมตัวเองได้ดียิ่งขึ้นไปเรื่อย ๆ เสมือนการก้าวขึ้นบรรพตและวิถีทางที่นำไปสู่การยกระดับคุณภาพจิตใจตนเอง ดังเช่นที่กล่าวกันว่า ปัญหาที่มาสัมผัส เป็นครูที่แท้จริง ส าหรับฝึกตนเองให้มีระดับคุณภาพชีวิตที่สูงขึ้น แม้ครั้งหนึ่งเราได้กระทำให้ตกลงไปโดยขาดสติ ทำให้ต้องได้รับผลที่สะท้อนกลับมากกระทบก็ตาม บนพื้นฐานที่เป็นมาแล้วดังกล่าว ย่อมไม่ยากต่อการยอมรับสภาพที่เป็นจริง เป็นโอกาสให้สามารถเข้าถึงจุดเริ่มต้นใหม่ เสมือนเป็น รอบหนึ่งของวัฏจักรในการเรียนรู้

แม้บุคคลผู้ใดเชื่อว่ามีความสามารถในเรื่องใดเรื่องหนึ่งเป็นจุดเริ่มต้นแรก มุ่งมั่นอุทิศตนให้แก่งานซึ่งเชื่อว่า-มีผลสร้างสรรคสังคม หรือผู้ที่เพียรพยายามก้าวไปสู่สิ่งซึ่งตนเอง เชื่อว่าเป็นแสงสว่างข้างหน้า แต่กลับมีอุปสรรคต่าง ๆ มาขัดขวาง จนทำให้เกิดภาวะบั่นทอนจิตใจถึงขั้นรู้สึกท้อแท้ เช่นถูกกล่าววิดเป็นอนาถาในสิ่งซึ่งตนไม่ได้เป็นจริงเช่นนั้น หรือถูกกีดกัน ปิดกั้นวิถีทางปฏิบัติงานในสิ่งซึ่งตนรักและสนใจโดยที่เชื่อมั่นว่าเป็นวิถีทางที่จะนำส่วนรวมไปสู่ประโยชน์สุขในอนาคต ก่อให้เกิดความรู้สึกสั่นคลอนขึ้นในรากฐานจิตใจ อาจมีผลทำให้บางคนซึ่งตั้งใจทำอย่างจริงจัง คิดเปลี่ยนวิถีทางไปสู่สิ่งอื่น บางครั้งก็เผลอไปหางานซึ่งสะท้อนภาพล่อตาล่อใจมากกว่า โดยที่รอโอกาสอยู่แล้ว

แท้จริงแล้ว นี่คือนิสัยสะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตที่ขาดเสถียรภาพหนึ่ง และในส่วนลึกของสิ่งเช่นนี้ ก็หาใช่วิถีทางที่มุ่งสู่เป้าหมายอันแท้จริงไม่ ในบั้นปลายชีวิตจึงย่อมมีผลหากไม่ถึงขั้นเสียหายหนัก ก็คงก้าวไปไม่ได้ไกล ในทรรศนะที่ถือสาระชีวิตเป็นสิ่งสำคัญ

บุคคลผู้ซึ่งวิถีชีวิตเปลี่ยนแปลงได้ง่ายดังกล่าว ย่อมแสดงออกด้วยตัวเองว่า หากได้มีพื้นฐานธรรมะที่มั่นคงแข็งแรงอย่างใดไม่ จึงได้ขาดความอดทนเข้มแข็งภายในจิตใจ เป็นเหตุให้กระแสครอบงำจากสิ่งภายนอกซึ่งหากมองเพียงผิวอาจรู้สึกกว่าสวดยหรู เข้าไปยึดครองได้อย่างลึกซึ้ง

วิถีชีวิตที่มุ่งสูงยิ่งขึ้นด้วยคุณภาพจิตใจนั้น ภายในรากฐานตนเองย่อมมุ่งสู่ภาวะอิสระและสะอาดสกลใฝ่ยิ่งขึ้น อย่างมีเหตุผลสัมพันธถึงซึ่งกันและกัน จึงพบได้ว่า หากจิตใจสะอาดบริสุทธิ์-ร่างกายก็สดชื่นแจ่มใส-มีอายุล
วรรณะอยู่ในตัวเองเป็นธรรมชาติ ในด้านพื้นฐานความคิดยังพบว่า สามารถพิจารณาและวิเคราะห์สิ่งต่าง ๆ ซึ่ง
ปรากฏเปลี่ยนแปลงร่วมกันอยู่ในกระแสสิ่งแวดล้อม และเห็นภาพความจริงซึ่งอยู่ลึกลงไปจากระดับผิวได้ชัดเจนยิ่ง
ขึ้น

ส่วนบุคคลผู้ซึ่งเปลี่ยนวิถีทางเดินชีวิตบ่อย ๆ โดยขาดเหตุผล ย่อมหาสาระที่แท้จริงอะไรแทบไม่ได้ แม้
มีบางคนที่เติบโตก้าวหน้ามาบนพื้นฐานทรัพย์สินในด้านวัตถุมากมาย และได้รับการยกย่องจากกระแสสังคม ก็เป็น
เพียงภายในกรอบของพรรคพวกซึ่งถูกกำหนดโดยอิทธิพลจากกระแสเดียวกัน หรือไม่ก็เป็นเพียงมายาภาพโดยไม่สามารถ
รู้สึกได้ ซึ่งโดยหลักกรรม วัตถุเป็นสิ่งไม่มีตัวตนจริงจึงให้ยึดถือได้ ดังนั้นไม่วันหนึ่งก็วันใด เมื่อสิ้นสภาพ
วัตถุไปแล้ว กระแสที่กล่าวก็ย่อมสิ้นไปด้วยตามสังขาร

ส่วนแท้ในจิตใจของบุคคลลักษณะนี้ ขาดหลักที่มั่นคงแท้จริงเป็นเครื่องยึดเหนี่ยว จึงกล้ากระทำอะไรต่อ
มิอะไรซึ่งไม่ชอบด้วยตนเองครองธรรม ขึ้นภายในกระแสสังคมได้อย่างปราศจากขอบเขตของการสร้างสรรค์
บุคคลซึ่งซ่อนเร้นไว้ในจิตใจด้วยสิ่งที่มีโทษของแท้ จึงไม่เป็นการยากลำบากนักสำหรับผู้มีจิตใจสะอาดสูงกว่าด้วย
คุณภาพ จะอ่านจากพฤติกรรมและหยั่งรู้ได้ ในเมื่อสภาพแวดล้อมและกาลเวลาเปิดโอกาสให้อยู่เสมอ และใน-
ด้านบุคคลผู้ซึ่งมีใจสะอาดบริสุทธิ์ ก็ย่อมมีธรรมชาติที่พร้อมต่อการเข้าใจและให้อภัยอยู่เสมอเช่นกัน

จากช่วงเวลาซึ่งชีวิตแต่ละคนได้ผ่านพ้นมา โดยที่มีโอกาสสัมผัสกับธรรมชาติที่เป็นจริง ทั้งของมนุษย์ด้วย-
กันเองและสรรพสิ่งทั้งหลาย ไม่ว่าจะในช่วงสั้นหรือยาวแค่ไหน บุคคลใดผ่านพ้นมาแล้วด้วยความมั่นคงจากการ-
เผชิญกับปัญหานานาประการซึ่งหลากหลายลักษณะกระแสโดยไม่ทำให้ชวดเซจนถึงเปลี่ยนทิศทาง หากทวนกลับมา
คุมสติได้ ทำให้มีโอกาสปรับชีวิตกลับสู่วิถีทางอันควรจะเป็นได้อย่างเหมาะสม ประสบการณ์ซึ่งผ่านมาแล้วหาก-
ไม่ปล่อยยั้งให้ผ่านพ้นไปเฉย ๆ แต่สนใจนำกลับมาพิจารณาทบทวนและตระหนักถึงอยู่เสมอ ย่อมพบว่าแต่ละเรื่อง
เป็นบทเรียนชีวิตที่น่ามาประเมินเป็นมูลค่ามิได้เลย และการพิจารณาทบทวนถึงเรื่องราวต่าง ๆ ในกระแสชีวิต
จะยิ่งเป็นการสร้างเสริมรากฐานตนเองให้มั่นคงและหยั่งลงลึกซึ่งยิ่งขึ้นไปเรื่อย ๆ เป็นธรรมชาติ

ดังนั้น ในกระแสการเปลี่ยนแปลงของรากฐานชีวิตซึ่งได้กล่าวมาแล้ว ย่อมทำให้ภาวะการเรียนรู้ถึงสิ่ง
ต่าง ๆ สามารถมองเห็นภาพได้ชัดเจนและลึกซึ่งยิ่งขึ้น สามารถเข้าใจถึงชีวิตที่แท้จริงยิ่งขึ้น เป็นลำดับด้วย ดัง-
ที่หลักกรรมได้กล่าวไว้ว่า ความรู้จริงเป็นสิ่งเฉาะตัว จึงไม่มีใครสามารถสอนบุคคลอื่นได้โดยตรง เพียงจาก
การพูดให้ฟังหรือเขียนให้อ่าน

หากในกระแสสังคมใดสะท้อนภาพให้เห็นเด่นชัดยิ่งขึ้นว่า มีการเน้นพฤติกรรม ที่พูดให้ฟัง และเขียนให้
อ่าน กับอีกด้านหนึ่ง กระแสซึ่งแต่ละคนเน้นการปฏิบัติในสิ่งซึ่งตนเองมีความรักความสนใจอยู่ในจิตวิญญาณ ลด
หย่อนลงไปเรื่อย ๆ ผู้เริ่มค้นรู้ถึงเข้าถึง ย่อมสนใจกันหาว่า วิถีทางที่เป็นจริงนั้น กำลังกำหนดตัวเองให้มุ่ง
ไปสู่อะไร และตัวเองควรมีหน้าที่อันพึงปฏิบัติอย่างไร จึงจะสอดคล้องกันกับเหตุและผล

บุคคลใดก็ตาม หากจิตใจสูงขึ้นถึงระดับหนึ่ง กระแสความรุนแรงของอารมณ์ตนเองไม่ว่าลักษณะใด ไม่ว่า
ความต้องการสิ่งนั้นสิ่งนี้จากภายนอก แม้ความโกรธ ความรู้สึกเสียใจน้อยใจ หรือความตื่นเต้นคึกใจ ภูมิใจลิ้มตัว
เพราะในรากฐานตัวเองขาดสมดุลหรือขาดความพอที่พองามตามเหตุและผล ซึ่งก่อให้เกิดผลทำลายทั้งตัวเองและ
สรรพสิ่งต่าง ๆ ซึ่งปรากฏอยู่ในกระแสสิ่งแวดล้อม ย่อมปรากฏระบบและกลไกธรรมชาติขึ้นในตัวเองที่ควบคุมได้
ไม่ว่าจะมีโอกาสสัมผัสกับสภาวะบรรยากาศที่พึงเพื่อ สะดวกสบาย และกระแสการยกย่องสรรเสริญต่าง ๆ แม้
มองไปยังอีกด้านหนึ่งจะพบว่า ไม่มีการปฏิเสธการเสนอจากด้านซึ่งเข้ามากระทบ โดยที่ถือว่าหากเข้ามาตามชั้น

ตอนของเหตุและผล การเสนอให้ยอมเป็นเรื่องของคนอื่น ส่วนตนเองเพียงมีหน้าที่รับสนองเจตนารมณ์ อันจะก่อให้เกิดผลสมบูรณ์ ณจุดนั้น แล้วทั้งสองด้านก็ยอมจบลงตรงนั้น ซึ่งอยู่ในสภาวะที่กล่าวกันว่า ยอมรับความจริงหนึ่งกับ ละวางใ้่อีกหนึ่ง โดยที่ถือว่า มาได้ความเหตุและผล-ยอมผ่านพ้นไปได้ความเหตุและผลเช่นกัน

แม้เมื่อได้รับการกระทบโดยพฤติกรรมซึ่งเกิดจากภาวะอารมณ์รุนแรงของผู้อื่น ย่อมสามารถคุมสติตนเองให้หยุดยั้งที่เป็นปกติ ทำให้สามารถเข้าใจบุคคลผู้นั้นได้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น กับอีกด้านหนึ่ง เพราะมีพื้นฐานเข้าใจคนอื่นได้ลึกซึ้งอยู่แล้ว เมื่อถูกกระทบจึงสงบใจอยู่ได้ ไม่เพียงเท่านั้น บุคคลลักษณะนี้ยังมีธรรมชาติที่ไม่ถือสา แต่กลับแผ่เมตตาให้ ทำให้ตนเองยังมีความลุ่มลึกด้วยเมตตาธรรมภายในรากฐานยิ่งขึ้นไปอีก

บนพื้นฐานการอยู่ร่วมกันของมนุษย์ กระแสดังกล่าวแล้ว หากมีเป็นคุณสมบัติอยู่ในบุคคลใด ย่อมส่งผลช่วยเสริมให้วิถีชีวิตบุคคลอื่น ละลดจากกรรมเก่าซึ่งมีปรากฏอยู่ในรากฐานจิตใจมาแล้วในอดีตให้เบาบางลงได้ และประเค้นสำคัญเเอง นับเป็นวิถีทางที่แท้จริงของสิ่งซึ่งกล่าวกันเสมอ ๆ ว่า จงช่วยผู้อื่น-เพื่อให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ แม้บุคคลผู้ทำหน้าที่เผยแพร่ธรรมะ พื้นฐานความสำเร็จย่อมขึ้นอยู่กับคุณสมบัติดังกล่าวแล้ว

ความสำเร็จบนพื้นฐานและในวิถีชีวิตที่เติบโตขึ้นมาเป็นผู้ใหญ่ น่าจะขึ้นอยู่กับ การเจริญด้วยคุณสมบัติดังกล่าวแล้วเป็นประเด็นสำคัญที่สุด ไม่ว่าจะเป็นผู้ใหญ่ในสังคม ผู้ใหญ่ในครอบครัว ผู้ใหญ่ในโรงเรียน ผู้ใหญ่ในหน่วยงานอาชีพและบริการ และผู้ใหญ่ในระบบบริหารชาติบ้านเมืองระดับต่าง ๆ อย่างมีวิถีทางที่สอดคล้องกันกับลำดับและขั้นตอนของเหตุและผล

กระแสที่ไ้กล่าวถึงและถือเป็นคุณสมบัติของบุคคลผู้เจริญขึ้นมาบนฐานความเป็นผู้ใหญ่ จึงใช่ที่ว่าเพียงยึดอยู่กับการอ่านหนังสือธรรมะที่มีผู้เขียนไว้ และใช่ที่ว่าเพียงการรับฟังพระเทศหรือบรรยายธรรมหรือเพียงฟังคำสอนจากปากผู้อื่น หากการจะรู้ซึ่งและนำไปปฏิบัติได้จริงจำเป็นต้องเกิดจากพื้นฐานการปฏิบัติในสิ่งซึ่งตนรักและสนใจจริงโดยเริ่มต้นจากอะไรก็ได้ และต้องรักษาวิถีทางไว้อย่างต่อเนื่องให้เด่นชัดอยู่เสมอ โดยที่ไม่หวั่นไหวต่อผลกระทบใด ๆ ทั้งสิ้น

การจะรู้ได้ว่าตนเองรักและสนใจอะไรภายในรากฐาน จำเป็นต้องมีนิสัยธรรมชาติที่สนใจทวนกลับมาแสวงหาสิ่งซึ่งเป็นเหตุเป็นผลในตนเองและถือเป็นหลักเพื่อการพึ่งพา ชีวิตและแนวคิดยอมเจริญเติบโตขึ้นมาบนพื้นฐานซึ่งถือรากฐานจริงหยั่งลงลึกซึ้งยิ่งขึ้นเรื่อย ๆ ทั้งนี้และทั้งนั้นเนื่องจากธรรมชาติได้มอบให้มาซึ่งสิ่งใดสิ่งหนึ่งเป็นจุดเริ่มต้น แม้แต่ละคนจะได้มาไม่เหมือนกัน หากแต่แต่ละคนถ้ารู้ได้ถึงยอมเห็นโอกาสในตนเองที่พืงนำมาสานต่อไปสู่การรู้ได้ทั้งสองด้านคือ ด้านหนึ่งมีวิถีทางนำไปสู่การรู้ได้ทุกแขนงของชีวิต กับอีกด้านหนึ่งยอมสานลงสู่รากฐานตนเองที่นับวันยิ่งลึกซึ้งยิ่งขึ้น

ทุกวันนี้มีคนจำนวนมากขึ้นที่เริ่มรู้สึกเดือดร้อน เนื่องจากพิษภัยธรรมชาติส่งผลสะท้อนกลับมาสู่มนุษย์ในด้านทำลายหนักหน่วงมากขึ้น สืบเนื่องมาจากการกระทำของมนุษย์เองในอดีต

อนึ่ง ดังได้กล่าวไว้ในที่ต่าง ๆ หลายแห่งว่า มนุษย์เป็นสิ่งแวดล้อมให้แก่กันและกันที่สำคัญที่สุด และพฤติกรรมการกระทำระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ด้วยกันเองก็ยังคงมีอยู่อย่างเด่นชัดมาก พิษภัยธรรมชาติที่เกิดจากธรรมชาติของมนุษย์ด้วยกันเอง แต่เป็นด้านซึ่งถือโอกาสเหนือกว่า ที่เด่นชัดยิ่งขึ้นนี้เอง ย่อมมีผลให้พิษภัยซึ่งเกิดจากธรรมชาติของสิ่งซึ่งอยู่นอกเหนือมนุษย์ปรากฏรุนแรงยิ่งขึ้น เพราะทั้งสองด้านเป็นสิ่งอยู่ในกระแสวัฏจักรเดียวกัน เพียงอยู่กันคนละด้านเท่านั้น และด้านซึ่งมีมนุษย์กับมนุษย์ด้วยกันเอง ยังถือเป็นฐานของอีกด้านหนึ่งอย่างสำคัญที่สุด แต่วิถีชีวิตมนุษย์ซึ่งตกเข้าไปอยู่ในวังวนยอมพบกับภาวะมืดมนทำให้มองไม่เห็น

ความรู้สึกเดือดร้อนของมนุษย์ซึ่งเกิดจากการถูกกระทบโดยพิษภัยอะไรก็ตาม ย่อมถือเป็นธรรมชาติของ-

มนุษย์ แต่มนุษย์ผู้ใดครั้นจะรู้ได้ลึกซึ้งถึงรากฐานจริงของปัญหานั้นหรือไม่ ย่อมเป็นอีกประเด็นหนึ่งที่น่าสนใจ
ศึกษาวิเคราะห์อย่างจริงจังด้วย เนื่องจากปัญหาต่าง ๆ มีเหตุมีผลสืบเนื่องมาจากการติดการกระทำของ
มนุษย์เอง การศึกษาวิเคราะห์ซึ่งหวังว่าจะได้ผลลึกซึ้งถึงสิ่งซึ่งเป็นเหตุเป็นผลอย่างแท้จริง จำเป็นต้องศึกษา
จากร่องรอยของชีวิตและจิตใจมนุษย์ให้รู้แจ้งเห็นจริงก่อนอื่น มิฉะนั้นแล้ววิถีการศึกษาค้นคว้าก็คงยังคงตกอยู่ในสภาพ
ซึ่งเปรียบได้ดุจ ภายในเรือในอ่าง โดยที่เข้าใจว่า อ่างซึ่งแต่ละคนกำหนดวิถีทางวนเวียนอยู่ในนั้น คือโลกที่แท้จริง
ของชีวิตตนเอง คนในสังคมก็ย่อมตกอยู่ในสภาพที่เรียกกันว่า ตัวถูกของถูก เป็นสันดานด้วยอย่างหลีกเลี่ยงไม่พ้น

กับสังขรณ์ที่เข้าใจชัดเจนว่า มนุษย์มีความหลากหลายด้วยรูปลักษณะ ไม่ว่าจะรูปลักษณะกายหรือความคิด
ภาวะภายในของอ่างของแต่ละคน ย่อมมีผลสืบเนื่องไปทำให้รู้สึกได้ว่า อ่างนี้เป็นของถูกคนเดียว สะท้อนออกมา
ให้เห็นเป็นภาพที่รุนแรงยิ่งขึ้นถึงขั้น ยกพวกออกมาฆ่าฟันกันเองอย่างเปิดเผยเป็นธรรมชาติแล้ว แม้ว่าจะมีการ
หยุดฆ่าฟันกันก็เพียงชั่วคราว เพราะยังรู้ได้เห็นได้ถึงกระแสจริง เพราะในเมื่ออ่างซึ่งมีลักษณะแตกต่าง
หลากหลาย อยู่บนฐานเดียวกันโดยที่เน้นด้านวัตถุ คนทั้งหลายที่ดำเนินชีวิตอยู่ในบรรยากาศสังคมเช่นนี้ ย่อมมีการ
ทะเลาะกันมากขึ้น บนฐานของสภาพตัวใครตัวมัน เมื่อถึงจุดหนึ่งไม่ว่าจะถูกกระทบจากสิ่งใดสิ่งหนึ่งและไม่ว่าหนัก
หรือเบา อาจเกิดกระแสซึ่งยกกันออกมาเป็นพวก ฆ่าฟันกันเองอีกเป็นช่วง ๆ จนถึงสภาวะอันเป็นที่สุด

ทุกวันนี้เราเริ่มเห็นกระแสลักษณะหนึ่ง ที่สะท้อนออกมาปรากฏชัดเจนนยิ่งขึ้นเรื่อย ๆ เรื่องการรณรงค์ให้
คนปลูกต้นไม้และรักสิ่งสวยงามตามธรรมชาติ โดยที่เข้าใจว่าหากกล่าวถึงธรรมชาติแล้ว จะต้องมองภาพมุ่งไป
ยังป่า เขา ต้นไม้ดอกไม้ และสัตว์ธรรมชาติ แต่มองไม่เห็น ธรรมชาติของคนซึ่งเป็นเพื่อนมนุษย์ผู้อยู่ร่วมกัน
กับเราแต่ละคนนั้น จริงแล้วคือธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในระบอบทุนฐานที่สำคัญที่สุด เพราะมองไม่ถึงภาพจริง-
ดังกล่าวนั้นเอง คนซึ่งชีวิตตนเองยืนอยู่บนจุดซึ่งมีโอกาสเหนือกว่า แทนการมุ่งทิศทางสู่ความเข้าใจและแผ่เมต-
ตาธรรม กลับมุ่งสู่ทิศทางตรงข้าม คือฉกฉวยโอกาสที่มีเหนือกว่า ใช้เป็นเครื่องมือทำลายคนด้วยกันเองซึ่งชีวิต
อยู่บนจุดยืนที่ยังด้อยกว่า ซึ่งถือได้ว่าเป็นการทำลายธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ลึกซึ้งถึงรากถึงโคน ส่งผลร้ายกาจ
ยิ่งกว่าการตัดต้นไม้ทำลายป่าอันเป็นเพียงภาพผิว หากไม่สามารถแก้ปัญหานี้ตก ก็อย่าหวังเลยว่าจะแก้ปัญหาค้น
ไม้ทำลายป่า และทำลายสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ รวมถึงคนฆ่าคนด้วยกันเองเป็นผลสำเร็จ

จึงกล่าวได้ว่า บุคคลใดแสดงออกต่อสาธารณชนว่า ตนเองรักต้นไม้ รักสัตว์ธรรมชาติและรักป่า แต่ขาด
คุณธรรมและเมตตาธรรมซึ่งพึงมีต่อเพื่อนมนุษย์โดยหน้าที่ ย่อมรู้ได้ว่าบุคคลนั้นแสดงออกเพียงการใส่แสร้งเพื่อหวัง
ประโยชน์อย่างอื่นสำหรับสนองผลตนเอง หรือมักมุ่งรักต้นไม้ สัตว์ธรรมชาติเพื่อหวังผลส่วนตนในค่านิยม

บุคคลผู้ซึ่งรากฐานตนเองหยั่งรู้ได้ถึงแก่นแท้ของธรรมเท่านั้น ที่พึงบังเกิดภาวะซึ่งมีรากฐานจริงของ
ความรักความสนใจธรรมชาติ ไม่ว่าจะธรรมชาติของมนุษย์หรือธรรมชาติของสิ่งทั้งหลายซึ่งปรากฏอยู่ในกระแส
แวดล้อมแวดล้อมอย่างทั่วถึง และยังสามารถมองเห็นภาพซึ่งเชื่อมโยงถึงซึ่งกันและกันได้อย่างชัดเจน

ชีวิตเราแต่ละคนผู้ผ่านพ้นมาแล้วตามกาลเวลา และเดินทางมาแล้วบนวิถีทางแห่งธรรม หรือวิถีทางซึ่ง
ให้โอกาสตนเองได้พบความจริงยิ่งขึ้น ไม่ว่าจะผ่านพ้นมานานหรือไม่นานเพียงใดก็ตาม ในอีกด้านหนึ่งย่อมได้พบ
กับวิถีทางที่ผิดกระแสธรรม ทำให้ชวตเซ บ้างก็ล้มลงและรู้สึกเจ็บปวด แต่ก็สามารถลุกขึ้นได้ใหม่ เร็วบ้างช้าบ้าง
เป็นธรรมชาติของแต่ละคน บางคนพลัดออกไปนอกวิถีทางซึ่งควรจะเป็นกรอบของเหตุผล ลักษณะต่าง ๆ ที่พบได้
เห็นได้สองข้างทางชีวิตที่ผ่านมา ทำให้เห็นชัดยิ่งขึ้นเรื่อย ๆ ว่า หากรู้จักเก็บมาคิด และสนใจที่จะคิดด้วยพื้น
ฐานจิตใจซึ่งเปิดกว้างสู่อิสระภาพยิ่งขึ้นเรื่อย ๆ ย่อมเห็นได้ชัดเจนยิ่งขึ้นว่า นี่คือธรรมชาติของมนุษย์แต่ละคน ซึ่ง
ยิ่งผ่านพ้นภาพเหล่านั้นมานาน ก็ยิ่งเห็นได้ชัดเจนยิ่งขึ้นว่า นี่คือการสอนธรรมะจริงด้านหนึ่งซึ่งไม่ควรละเลยต่อ
การเรียนรู้อยู่ในทุกโอกาส

บุคคลใดที่สามารถเห็นและเข้าใจได้ถึง ควรถือว่าเป็นผู้แลเห็นแนวทางที่กำหนดวิถีชีวิตตนเองให้ดำเนินไปได้อย่างราบรื่น และจะราบรื่นยิ่งขึ้นหากไม่ตกอยู่ในความประมาทขาดสติในช่วงใดช่วงหนึ่ง ไม่ว่าจะสภาวะ-ต่าง ๆ ในบรรยากาศสิ่งแวดล้อมของสังคมและธรรมชาติจะรุนแรงมากขึ้นแค่ไหน เนื่องจากในพื้นฐานตนเองจะไม่ไม่นำจิตใจไปเกาะเกี่ยว ยึดมั่นว่ามันจะเกิดอะไรขึ้นและไปถึงที่สุดเมื่อใด-ด้วยเรื่องอะไร ทั้งนี้และทั้งนี้เนื่องจากผู้มีสมาธิแน่วแน่ถึงระดับหนึ่ง ย่อมไม่นำจิตใจมุ่งไปยึดติดอยู่กับกระแสดังกล่าวให้เกิดเป็นเงื่อนไขว้กันปัญญาตนเอง

กระแสจากมนุษย์ซึ่งสะท้อนออกมาปรากฏเห็นชัดยิ่งขึ้นในทุกวันนี้ก็คือ มีผู้คนจากหลายมุมชีวิตรู้สึกเดือดร้อนเนื่องจากพิษภัยธรรมชาติได้ส่งผลสะท้อนกลับมาสู่ตนเองในด้านทำลายหนักหน่วงยิ่งขึ้นเรื่อย ๆ สืบเนื่องมาจากการกระทำของมนุษย์เองในอดีตที่ผ่านมา ซึ่งหากมองด้วยรากฐานจิตใจที่เป็นกลางย่อมเห็นได้ว่า **แท้จริงแล้วก็คือ กระแสการเปลี่ยนแปลงของมนุษยชาติและโลก ซึ่งมีลักษณะหมุนเวียนเป็นวัฏจักรบนฐานสังคมนั้นเอง**

โดยเหตุที่ครั้งหนึ่ง มนุษย์เคยเน้นอยู่กับการสร้างกระแสกอบโกยทุกอย่างมาใช้ประโยชน์บนฐานภาวะล้มตัว มาถึงบัดนี้ สิ่งซึ่งมนุษย์เคยต้องการและกอบโกยเอามา มาถึงจุดซึ่งสูญเสียไปอย่างเกินเหตุและผลกับกระแสพลังพื้นฐานของธรรมชาติก็หวนกลับสู่อีกทิศทางหนึ่งซึ่งมุ่งมาสู่มนุษย์เอง การที่มีกระแสถูกขยับมาต่อต้านมนุษย์ด้วยกันเองซึ่งยังคงยืนอยู่ในชั่วเดิมนั้น จึงเป็นเพียงส่วนหนึ่งของจักรกลทางสังคมภายในกระบวนการเปลี่ยนแปลงอย่างรวม ๆ เท่านั้น

หากบุคคลใด เข้าถึงสังขารของกระแสวัฏจักรการเปลี่ยนแปลงภายในรากฐานตนเองได้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น ชีวิตบุคคลนั้นย่อมมีโอกาสหลุดพ้นออกมาจากวังวนวัฏจักรซึ่งมีทั้งการกอบโกยและการต่อต้าน ออกมาอยู่นอกภายนอกอย่างอิสระ และมองย้อนกลับไปสู่วังวนซึ่งยังคงหมุนเวียนกันอยู่ด้วยเมตตากรุณาที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้น และผู้ที่เข้าถึงแล้ว ไม่ว่าจะบรรยากาศของโลกทั้งโลกมนุษย์และโลกทั่วไปจะเปลี่ยนแปลงไปสู่ภาวะร้อนแรงเพียงใด แต่ในตนเองซึ่งเป็นส่วนลึกย่อมรักษาสภาวะสงบเย็นไว้ในรากฐานตนเองได้อย่างเด่นชัดอยู่เสมอ กับมุ่งมั่นทำงานในสิ่งซึ่งตนมีความรู้ ความรักและสนใจจริงใจได้อย่างต่อเนื่อง โดยปราศจากความท้อแท้หรือหวั่นไหว

การมุ่งปฏิบัติอย่างแน่วแน่อยู่กับวิถีทางซึ่งปรากฏเด่นชัดอยู่ในรากฐานตนเอง ย่อมนำไปสู่การเจริญงอกงามด้วยปัญญา กับอีกด้านหนึ่ง ย่อมมีโอกาสสำรุกรานตนเองลงสู่ระดับที่ลุ่มลึกยิ่งขึ้น สามารถเข้าใจธรรมชาติชีวิตที่แท้จริงได้ลึกซึ้งยิ่งขึ้นอย่างสอดคล้องถึงซึ่งกันและกัน และช่วยให้สามารถปรับวิถีชีวิตบนฐานภาวะที่เป็นจริงได้ประณีตยิ่งขึ้น

ซึ่งบนพื้นฐานชีวิตที่เป็นธรรมชาติเช่นนี้ หากดำเนินไปได้อย่างมั่นคงโดยปลอดแล้วจากความรู้สึกว่า ตนจะได้อะไรหรือได้เห็นผล ชีวิตย่อมได้สิ่งซึ่งไม่อาจหาได้จากที่ใด ๆ ภายนอกตนเองทั้งสิ้น นั่นคือการได้ทิศทางที่แท้จริง มุ่งสู่ภาวะหลุดพ้นจากพันธนาการของอิทธิพลต่าง ๆ สู่อิสระภาพ อันเป็นคุณสมบัติของ **ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์พร้อมแล้ว.**